

Siionin virsien sävelmien uudistuksesta

Siionin virsien sävelmistön rungon muodostavat hengelliset kansansävelmät. Niitä tutkittaessa on noussut esille vuoden 1701 "Vanhan virsikirjan" sävelmistön osuus. Kun Elias Lagus vuonna 1790 käänsi Sionin Wirret ruotsin kielestä, hän viittasi sävelmien osalta pääasiassa Vanhan virsikirjan sävelmiin. Ne oli julkaistu vuonna 1702 kokoelmassa Yxi Tarpelinen Nuotti-Kirja. Muutamat alkuperäisistä sävelmistä olivat kuitenkin käytännössä vaihtuneet uudempiin, ja painetuista sävelmistä poikettiin enemmän tai vähemmän. Melkein kaikki nämä sävelmät säilyivät Wilhelmi Malmivaaran uudistuksessa 1891–93 ja ovat mukana vielä nykyisissä Siionin virsissä. Ensimmäinen painettu sävelmistö 1895 perustui Malmivaaran keräämille sävelmille, "sellaisina, kuin niitä herännyt kansa Pohjois-Savossa käyttää". Hänen mukaansa "useat niistä ovat muodostuksia vanhoista kirkkonuoteista, joita Savon runollisen kansan uskonnollinen aisti on paljon kaunistanut". Tosin "missä Pohjanmaan heränneen kansan käyttämät nuotit ovat Savon nuotteja kauniimmat, on myös joskus niitä käytetty". Musiikkiasiantuntija Mikael Nyberg liitti mukaan muun muassa Lounais-Suomesta saatuja sävelmiä. Viimeksi mainitut sekä muutamat Nybergin omat sävelmät eivät jääneet pysyvään käyttöön.

Siionin virsien perinteisten sävelmien omaleimaisuus perustuu esikuvina olleisiin luterilaisiin ydinkoraaleihin. Monien niiden kirkkosävellajisuudesta on epäilemättä peräisin sävelmien tietty jyrkkyys ja kestävyys, "rukiisen leivän maku", jota ylenmääräinen mollisävellajin ja puoliaskelten käyttökään ei hävitä. Sieltä on peräisin myös useimpien sävelmien pohjimmaltaan kuitenkin valoisa sävy, "tumma valoisuus". Tätä sävyä ovat tavoitelleet myös monet Siionin virsien lisävihkon uusista sävelmistä.

Siionin virsien sävelmistöön liitettiin 1900-luvulla varsinkin eteläpohjalaisia sävelmämuotoja ja jonkin verran uusia sävelmiä. Vuonna 1972 käyttöön otetussa uudistetussa kokoelmassa sävelmiä oli 149. Perinteisiä kansansävelmiä, joista siis lähes kaikki on tunnistettu vanhojen virsisävelmien muunnoksiksi eli toisoinnoiksi, oli 115. Mukaan tuli myös 23 kirkkovirsikirjan muodossa olevaa vanhaa virsisävelmää, yhdeksän nimeltä tunnetun säveltäjän sävelmää sekä kaksi Unkarin virsikirjan sävelmää.

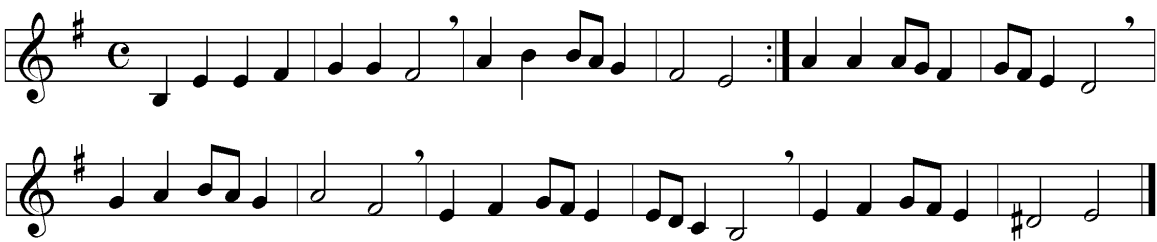
Käynnissä olevassa Siionin virsien uudistuksessa sävelmäjaosto on todennut kirkkovirsikirjan sävelmien mukaan ottamisen yleensä epäonnistuneeksi ratkaisuksi. Nämä sävelmät eivät ole juurtuneet käyttöön. Eri maakuntien rinnakkaistoisoinnoista, joka ovat usein kovin lähellä toisiaan, voitaisiin varmaan jo luopua. Muutamat perinnesävelmät ovat typistyneet muotoon, joka monisäkeistöisessä virressä johtaa yksivakaisuuteen, ja kaipaivat rikastamista. Muutamat toiset, vaikeutensa takia vähän käytetyt sävelmät taas haluttaisiin säilyttää musiikillisen omaleimaisuutensa takia. Vuoden 2005 lisävihkon "uudet" toisintosävelmät mukaan lukien perinnesävelmien määrä voisi tällöin säilyä ennallaan. Kokonaan uusista 31 sävelmästä useat eivät tunnu juurtuvan käyttöön. Sävelmien kokonaismäärä kasvaisi tällöin vain mahdollisten kokonaan uusien virsien mukana.

Siionin virsistä monet otettiin sävelmineen jo vuoden 1938 kirkkovirsikirjaan, ja useimmat niistä ovat säilyneet nykyisessä, vuoden 1986 virsikirjassa. Keskusteltavana on parhaillaan se, tulisiko tekstissä ja sävelmissä nykyäänkin olevat erot säilyttää vai tulisiko Siionin virsiä nimenomaan muokata omaleimaisiksi.

Esimerkkinä sävelmäjaoston tämän hetken työstä olkoot kaksi luonnosta. Kahden Siionin virren (222, Yö väistyi, päivä alkaa, ja 228, Kiitosta veisaan, Herra) eteläpohjalaisen ja pohjoissavolaisen sävelmämuodon yhdistelmä voisi olla seuraavanlainen:

Mahtaisiko virren 34 (Ole, Jeesus, kaikkeni) vaikuttava yksinkertaisuus taas kärsiä, jos sävelmä laajennettaisiin lähenemään sellaista muotoa, joka on merkitty muistiin 1800-luvulla:

Erkki Tuppurainen
sävelmäjaoston jäsen